

in the formation of the Ukrainian and European systems for ensuring the quality of education are pointed out. It is pointed out that taking into account the best European practices in ensuring the quality of education and its own vision of the problem, taking into account the historical roots of the national education sphere, the Ukrainian mentality and its own scientific approaches will allow acceleration of the reform processes of the higher school of Ukraine and its European vector of development.

Keywords: quality of education; quality of higher education; quality; synergetic approach; system approach.

Стаття надійшла до редакції 08.09.2017

Прийнято до друку 05.10.2017

УДК 37.082:005.1:171:177

Леніна Задорожна-Княгницька

ORCID iD 0000-0001-9876-5797

кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри педагогіки та освіти,
Маріупольський державний університет,
пр-т Миру, 89-а, 87500 м. Маріуполь, Україна
zador_knyag@i.ua

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ДЕОНТОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ КЕРІВНИКІВ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ НА ДРУГОМУ РІВНІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті викладено концепцію деонтологічної підготовки керівників навчальних закладів на другому рівні вищої освіти. Визначено сукупність її нормативно-правових і теоретичних засад, обґрунтовано аспекти деонтологічної підготовки та відповідні до них групи професійних вимог (нормативно-правових, професійно-технологічних, особистісно-професійних), сформульовано її мету й завдання у контексті виділених аспектів. Розкрито методологічні засади конструювання змісту деонтологічної підготовки (обґрунтовано парадигмальний простір концепції, дано характеристику філософських підходів до її здійснення). У межах теоретичного концепту визначено систему дефініцій, вихідних параметрів, оцінок, які покладено в основу її змісту й структури та моделювання її системи. Розкрито практичний концепт авторської концепції, що передбачає перевірку ефективності структурно-компонентної моделі деонтологічної підготовки, визначення відповідних педагогічних умов, критеріїв і показників результату.

Ключові слова: деонтологічна компетентність; конструкт; концепція деонтологічної підготовки; освітня парадигма; ядро концепції.

Вступ. Сучасна система загальної середньої освіти переживає період суттєвих змін. У «Концептуальних засадах реформування середньої освіти (Концепція нової української школи)» зазначається необхідність докорінної реформи, яка перетворить українську школу на важіль соціальної рівності та згуртованості, конкурентоспроможності й економічного розвитку України.

Із наданням навчальним закладам автономії, делегуванням адміністративних та навчально-методичних повноважень на рівень закладу освіти, перегляду ролі педагога як коуча, тьютора, модератора в індивідуальній освітній траєкторії дитини, змінюється роль керівника навчального закладу як менеджера та морального лідера, підсилюється його відповідальність за діяльність освітнього закладу.

Зазначена проблематика стала сьогодні домінуючою в наукових дослідженнях у межах філософії та культури управління. Проблему формування національної управлінської еліти ставиться науковцями у пряму залежність від етики й деонтології управління. Зокрема В. Г. Кремень, С. М. Пазиніч та О. С. Пономарьов вважають, що без належної морально-етичної культури така еліта неможлива в принципі (Кремень В. Г., Пазиніч С. М., Пономарьов О. С., 2008, с. 371).

У зміцненні морально-етичного чинника управління науковці вбачають основну закономірність демократичного розвитку суспільства. Управління, яке не виконує у суспільстві гуманістичної функції, перетворюється на маніпулювання людьми: на технологію досягнення будь-якої, зокрема амораль-

ної та асоціальної мети (Тихонов О. В., 2007, с. 127). Воно не знаходиться поза моральними ідеалами і критеріями, які тільки і визначають його соціальне призначення (Бех Ю. В., 2012, с. 93). Тому етика й деонтологія виступають сьогодні, як ресурс ефективного управління, гуманітарна технологія прийняття ефективних рішень.

В умовах підвищення значущості деонтологічної складової управління актуалізується проблема деонтологічної підготовки керівників навчальних закладів, оскільки їх професійна підготовка має забезпечувати фахівця таким рівнем професіоналізму та соціально-культурним статусом, який би оптимально відповідав як його особистим інтересам, так і потребам ринку праці (Дроботенко Ю. Б., 2015, с. 58).

Мета статті – розкрити сутність та зміст концепції деонтологічної підготовки керівників навчальних закладів на другому рівні вищої освіти у межах соціокультурного, методологічного, теоретичного та практичного концептів.

Сутність та зміст концепції деонтологічної підготовки керівників навчальних закладів. В обґрунтуванні авторської концепції ми виходили з її розуміння як системи поглядів, провідної ідеї педагогічної теорії (Гончаренко С. У., 2002, с. 177), основними ознаками якої є: соціокультурне значення, метарівневий, інтегративний характер змісту, ціннісна й практико-орієнтована спрямованість.

Беручи до уваги структурну побудову педагогічних концепцій (С. У. Гончаренко, О. М. Кузьменко, В. А. Кушнір, О. О. Мороз, В. О. Огнев'юк, В. І. Павлов, С. О. Сисоєва, І. В. Соколова, Т. Г. Трушніков, Л. Л. Хоружа та ін.) (Гончаренко С. У., Кушнір В. А., 2002; Огнев'юк В. О., Сисоєва С. О., Хоружа Л. Л., Соколова І. В., Кузьменко О. М., Мороз О. О., 2012; Павлов В. І., 2002; Трушніков Т. Г., 2006), що базується на соціокультурних та методологічних засадах, містить у собі загальні теоретичні положення, понятійно-категоріальний апарат, змістове наповнення, технологічні рішення, в структурі концепції деонтологічної підготовки керівників навчальних закладів на другому рівні вищої освіти ми виділили наступні базові концепти: соціокультурний, методологічний, теоретичний та технологічний.

Ми виходимо з розуміння концепту як синкретичної, понятійно-образно-ціннісної цілісної мислформи, «гносеологічного коридору», через який осмислюються явища дійсності (Зайцев М. О., 2014).

У межах соціокультурного концепту на основі застосування дескриптивного, нормативного та конструктивного підходів нами виділено чинники, що обумовили необхідність розробки концепції деонтологічної підготовки керівників навчальних закладів на другому рівні вищої освіти:

- об'єктивно-детермінуючі (посилення антропоцентричних тенденцій в управлінні освітою; надання навчальним закладам академічних прав і свобод, що значно підвищило ступінь відповідальності

їх керівників за прийняті рішення; підвищення соціально-державних вимог до рівня професійної, в тому числі й професійно-етичної культури управлінських кадрів; закріплення на рівні нормативно-правової бази діяльності навчальних закладів відповідальності педагогів та керівників за дотримання професійно-етичних норм; посилення нормативно-кваліфікаційних, атестаційних вимог до педагогічних кадрів та навчальних закладів у цілому; інтеграція сучасних наукових досягнень (зокрема у галузі педагогіки, психології, гуманітарних та суспільних наук) та практики професійної діяльності у сфері управління освітою);

- суб'єктивно-детермінуючі (особистісно-професійні потреби фахівців-практиків в оволодінні новими компетентностями, їх прагнення до особистісно-професійного росту, до вирішення проблеми етично виправданої поведінки в складних умовах функціонування освітнього закладу, зміни місця й ролі керівника навчального закладу як фасилітатора).

Визначення соціокультурних чинників актуалізації деонтологічної підготовки керівників навчальних закладів дозволило сформулювати мету й основні завдання їх деонтологічної підготовки.

Отже, мета авторської концепції полягає у методологічному обґрунтуванні, теоретичному наповненні та організаційно-методичному забезпеченні деонтологічної підготовки керівника навчального закладу на другому рівні вищої освіти як системоутворюючої основи формування його деонтологічної компетентності. Її завданнями є: задоволення потреб особистості, суспільства й держави в освітніх послугах щодо професійної підготовки керівників навчальних закладів з урахуванням тенденцій управління освітою та міжнародного освітнього простору; забезпечення її деонтологічної складової, адекватної суспільно-економічним та соціокультурним викликам, на які змушена відповідати Україна; формування деонтологічної готовності до управлінської діяльності.

Генеральна ідея концепції полягає у системному підході до деонтологічної підготовки керівників навчальних закладів на другому рівні вищої освіти, яка є складовою професійної підготовки магістрів управління освітою як частини неперервної педагогічної освіти.

Методологічний концепт відображає взаємозв'язок та взаємодію освітніх парадигм та наукових підходів, у межах яких здійснюється професійна підготовка фахівця з вищою освітою. Ми виходили з філософського вчення про людину як культуротворчу істоту, суб'єкта розвитку і саморозвитку в інтегрованій єдності антропоцентричних та соціоцентричних даних його характеристики. Професійна підготовка такого фахівця здійснюється в контексті парадигмального синтезу, який являє собою стійке й гармонійне поєднання гуманістичної, культурологічної, антропологічної, гуманітарної

освітніх парадигм, що утворюють ефективне середовище формування деонтологічної готовності.

Провідна роль у зазначеному синтезі належить культурологічній парадигмі, оскільки саме соціокультурні зміни в освіті обумовлюють актуальність деонтологічної підготовки керівників навчальних закладів, окрім того в її межах здійснюється формування та розвиток понять «громадянський та професійний обов'язок», «відповідальність», «честь», «гідність», які одночасно виступають деонтологічними категоріями. Зауважимо, що саме культурологічна парадигма освіти передбачає включення майбутнього управлінця в соціокультурний контекст формування його соціокультурної активності, перетворює його в суб'єкт культури, здатний до створення власного стилю професійної діяльності, детермінованого деонтологічними характеристиками.

Отже, професійна підготовка керівника навчального закладу нового типу спрямована не лише на озброєння його сумою знань і вмінь, але і засвоєння ним смислів деонтологічно виправданої професійної діяльності для забезпечення власної професійної поведінки. Така організація та здійснення професійної підготовки магістра в площині деонтологічної підготовки передбачає його включення в соціокультурний контекст формування соціокультурної активності майбутнього управлінця, його перетворення в суб'єкт культури, здатний до створення власного стилю професійної діяльності, детермінованого деонтологічними характеристиками. Вона покликана сформувати деонтологічну самосвідомість, усвідомлення того місця і статусу в суспільно-культурному просторі, суб'єктом якої він є. Деонтологічний контекст при цьому стає змістовною характеристикою професійної підготовки, процес оволодіння знаннями, вміннями та навичками – процесуальною характеристикою, особистісні морально-ціннісні імперативи магістра – результативною характеристикою.

З огляду на зазначене, ми погоджуємося з думкою М. П. Васильєвої, яка обґрунтувала педагогічну парадигму деонтології, у межах якої здійснюється деонтологічна підготовка і яка передбачає: співробітництво викладачів і студентів у процесі професійної підготовки, спільну продуктивну діяльність, орієнтацію на формування деонтологічної компетентності майбутнього фахівця; гуманітаризацію освіти як відмову від технократичного підходу до фахової підготовки, формування в студентів мислення, що спирається на загальнолюдські цінності; реалізацію деонтологічної підготовки студентів у процесі професійної підготовки з урахуванням їхніх особистісних здібностей та інтересів; створення умов, що забезпечують оволодіння студентами інваріантом знань, які складають основу нормативної поведінки педагога; адаптивність деонтологічної підготовки майбутнього фахівця, що характеризується здатністю

випускників пристосовуватися до мінливих соціальних умов на основі сформованих у них у процесі деонтологічної підготовки готовності до педагогічної діяльності, до здійснення нормативної професійної поведінки (Васильєва М. П., 2004, с. 217).

У дидактичному аспекті це конкретизується шляхом створення такого культуро-освітнього середовища ВНЗ, у межах якого розвиваються ціннісні орієнтації та моральні якості магістрантів – керівників навчальних закладів з наступною їх актуалізацією у професійній діяльності.

Відповідно до сучасних уявлень про методологічні засади конструювання змісту освіти в концепції деонтологічної підготовки керівників навчальних закладів застосовано: системний, особистісний, аксіологічний, діяльнісний, синергетичний, деонтологічний, компетентісний підходи.

Системний підхід відобразився у трактуванні деонтологічної підготовки керівників навчальних закладів на другому рівні вищої освіти як різновиду педагогічної системи (оскільки вона містить ознаки, властиві такій системі: служить основою теоретичного осмислення та планування педагогічної діяльності, включаючи певну сукупність взаємопов'язаних засобів, методів і процесів, необхідних для створення організованого, цілеспрямованого впливу на формування особистості із заданими якостями; забезпечує виконання ціннісно-змістовних, нормативних, технологічних та процесуально-результативних функцій педагогічної діяльності; сприяє досягненню поставлених цілей).

Разом із тим, деонтологічну підготовку керівників навчальних закладів ми розглядаємо, як часткову систему в межах системи професійної підготовки, яка забезпечує формування окремого (деонтологічного) аспекту особистості фахівця, та функціонує не як самостійна, а як складова цілісної системи підготовки управлінських кадрів для освіти. Отже, як часткова система, деонтологічна підготовка виявляє взаємозв'язок з іншими структурами, однак має свою внутрішню структуру, що містить у собі завдання, зміст, види діяльності, які уможливають їх вирішення, засоби, форми, методи, котрі відповідають цим завданням, виявляє взаємозв'язок зі структурами, до яких вона входить (Васильєва М. П., 2004, с. 219).

Особистісний підхід використовується як методологічний інструментарій при аналізі становлення та розвитку особистісних властивостей магістрантів спеціальності 073 Менеджмент (Управління навчальним закладом), їх особистісного зростання, забезпечення врахування потреб, мотивів, здатностей, активності, інтелекту, індивідуально-психологічних та функціональних особливостей; спрямовує деонтологічну підготовку керівників на вмотивоване оволодіння прийомами деонтологічно виправданої професійної поведінки.

Аксіологічний підхід передбачає засвоєння магістрами деонтологічних норм, принципів і вимог до поведінки керівника навчального закладу, які у своїй сукупності впливають на формування його цінностей та установок, визначають характер його ставлення до різних суб'єктів управлінського процесу.

Діяльнісний підхід передбачає формування у майбутніх керівників навчальних закладів практичних навичок поведінки у різноманітних ситуаціях морального вибору у відповідності до норм професійної етики, розвиток умінь щодо використання етично виправданих прийомів управлінської взаємодії.

Синергетичний підхід у межах деонтологічної підготовки керівників навчальних закладів використано для обґрунтування комплексу умов формування деонтологічної готовності, яка залежить не лише від зовнішніх чинників, але й від рівня сформованості у фахівців здатності до саморозвитку та самоврядування за рахунок організації професійної підготовки, врахування сучасних соціально-економічних умов розвитку суспільства й особистості.

Деонтологічний підхід, що відображає діалектичну єдність знань та вмінь нормативного характеру, полягає в цілеспрямованому й керованому процесі становлення готовності фахівця до здійснення нормативної (належної) поведінки в різних ситуаціях професійної діяльності. Він є орієнтиром для визначення вимог до мінімуму змісту деонтологічної підготовки керівника навчального закладу на другому рівні вищої освіти, наповнення її змісту на рівні розробки навчальних програм, планів, навчальних посібників, науково-методичних рекомендацій тощо; для забезпечення якісної реалізації проектного змісту деонтологічної підготовки в процесі професійної підготовки.

Компетентнісний підхід забезпечує формування деонтологічної компетентності керівників навчальних закладів з урахуванням специфіки їх професійної діяльності, відображення спеціальних знань, умінь, навичок, особистісних якостей, професійних прагнень.

Розглянуті в межах методологічного концепту філософські та загальнонаукові засади концепції деонтологічної підготовки керівників навчальних закладів на другому рівні вищої освіти дозволили визначити її ядро, що є центральним компонентом концепції та являє собою сукупність закономірностей і обумовлених ними принципів, які дозволяють оцінити сучасний стан проблеми формування деонтологічної компетентності випускників, простежити динаміку її розвитку:

- закономірність соціокультурної обумовленості, що дозволила сформулювати мету й завдання деонтологічної підготовки, її компоненти (нормативно-правовий, професійно-технологічний, особистісний);

- закономірність організації деонтологічної підготовки, яка визначена положеннями діяльного й системного підходів та обумовлює вивчення предмету дослідження як системи, визначення її структури, ключових ознак, компонентного складу, інтегративних взаємозв'язків, системоутворюючих складових та послідовності їх розвитку в процесі здійснення деонтологічної підготовки здобувачів вищої освіти за освітнім ступенем «магістр», спеціальністю 073 Менеджмент (Управління навчальним закладом), забезпечує суб'єктну позицію магістранта в процесі деонтологічної підготовки;

- закономірність результативності, яка виділена на підставі ідей аксіологічного, компетентнісного та деонтологічного підходів і конкретизує результат деонтологічної підготовки – формування деонтологічної компетентності, значущої для професійної само ідентифікації та професійної само реалізації випускника, визначити її як багатоаспектну мету й результат деонтологічної підготовки, як обов'язковий компонент професіоналізму.

Авторська концепція ґрунтується та забезпечується сукупністю таких спеціальних принципів, що витікають із зазначених вище закономірностей:

- соціокультурні принципи деонтологічної підготовки, які відповідають закономірності соціокультурної обумовленості (міждисциплінарності у забезпеченні деонтологічної підготовки; гуманізації та демократизації навчання; інтеграції систем, підходів, напрямів, змісту освітніх програм, різних навчальних дисциплін або їх елементів у межах освітньої програми; упровадження норм деонтології в соціокультурне середовище);

- принципи організації деонтологічної підготовки, які відповідають закономірності організації (єдності теорії управлінської деонтології та деонтологічної практики, єдності деонтологічної свідомості й деонтологічної діяльності, інтеграції та взаємодії теорії і практики менеджменту в освіті й управлінської деонтології, деонтологічної рефлексивної спрямованості процесу навчання керівників навчальних закладів на другому рівні вищої освіти, морального вибору, системності розвитку управлінської деонтології);

- принципи результативності деонтологічної підготовки, які відповідають закономірності результативності (аксіологізації, метарівневої компетентності, професіоналізму).

Теоретичний концепт обґрунтування концепції деонтологічної підготовки керівників навчальних закладів на другому рівні вищої освіти визначає систему дефініцій, вихідних параметрів, оцінок, які покладено в основу її змісту й структури на основі деонтології, а також моделювання її системи на другому рівні вищої освіти. На цьому рівні здійснено розробку й корегування тимчасової освітньо-професійної програми підготовки керівників навчальних закладів та корегування її складових (засобів діагностики якості освіти, нормативної та

варіативної складових навчального плану, програм навчальних дисциплін та виробничих практик), визначення змісту деонтологічної підготовки.

У нашій концепції теоретичний конструкт деонтологічної підготовки керівників навчальних закладів відображає специфіку професійної підготовки керівника навчального закладу, що зумовлена: освітньою галуззю «менеджмент», спеціалізацією «управління навчальним закладом», освітнім ступенем «магістр», типом освітньої програми (освітньо-професійна); характером професійної діяльності.

Деонтологічна підготовка керівників навчальних закладів базується на системній інтеграції, під якою розуміємо соціально-економічну, гносеологічну, праксеологічну основу об'єднання різних структурних елементів у цілісну структуру, що забезпечує продуктивність і стійкість процесу професійної підготовки у вищому закладі освіти.

Структурно-компонентна модель деонтологічної підготовки керівників навчальних закладів виконує у нашому дослідженні гносеологічну, трансляційну, пояснювальну, прогностичну функції. Модель враховує специфіку професійної діяльності керівника навчального закладу, характеризується узгодженістю її компонентів, відображає здобуту кваліфікацію, загальні й спеціальні професійні знання, вміння, навички; особистісні якості, досвід соціальної та професійної поведінки, особистісні життєві (професійні) наміри та ідеали людини, її загальні світоглядні та науково-професійні позиції, потребу в самореалізації, самовдосконаленні, самоосвіті, самовихованні.

Організаційно-методичні умови ефективної деонтологічної підготовки керівників навчальних закладів на другому рівні вищої освіти містять характеристики зовнішніх показників (освітнього мікросередовища – ВНЗ, факультет), рівень засвоєння деонтологічних знань і вмінь, наявність та дієвість застосування технологій і засобів навчання для формування деонтологічної готовності, повноцінність деонтологічного змісту навчальних дисциплін та виробничих практик, неперервність педагогічного впливу з метою формування деонтологічної компетентності. Результатом повного та всебічного виконання зазначених умов є деонтологічна компетентність як багаторівневе поняття, складовими якого виступають деонтологічне мислення, деонтологічні якості, деонтологічна позиція та потенціал, деонтологічна свідомість, деонтологічне кредо керівника навчального закладу.

Практичний концепт авторської концепції передбачає перевірку ефективності структурно-компонентної моделі деонтологічної підготовки керівника навчального закладу на другому рівні вищої освіти, визначення відповідних педагогічних умов, критеріїв і показників результату.

Дослідно-експериментальна робота передбачала спрямованість навчального процесу на реалізацію комплексу функцій, а саме:

- науково-теоретичної, пов'язаної з розкриттям сутності професійного обов'язку й відповідальності керівника навчального закладу, його ціннісних орієнтацій, професійного світогляду, особистісно-професійних якостей, формуванням деонтологічної компетентності засобами інтеграційного та міждисциплінарного підходів до формування змісту дисциплін нормативного й варіативного циклу;

- деонтологічної, що спрямовується на формування професійного кредо як внутрішнього усвідомлення професійного обов'язку та належної професійної поведінки, необхідності трансляції деонтологічних норм поведінки в управлінську практику;

- конструктивно-технологічну, що розкриває організаційно-методичні та процесуально-діяльнісні компоненти формування деонтологічної компетентності управлінських кадрів для освітньої галузі;

- прогностичну, що передбачає визначення перспектив розвитку управлінської деонтології як науки.

Розвиток деонтологічної компетентності відбувається у процесі застосування активних форм навчання з деонтологічною насиченістю (проблемна лекція й лекція-прес-конференція, лекція із запланованими помилками, семінар-дискусія, семінар-ділова гра, практикум з моделюванням деонтологічно-зорієнтованих професійних ситуацій, деонтологічний трейнінг тощо). Ефективним засобом деонтологічної підготовки є інтерактивні методи, інформаційні, комунікаційні, проєктивні технології навчання.

Практичний концепт концепції деонтологічної підготовки керівників навчальних закладів на другому рівні вищої освіти передбачав розробку механізму моніторингу її якості. При розробці критеріїв якості, як інтегративної характеристики деонтологічної підготовки, що максимально відповідає ідеальному уявленню про її успішність, ми виходили з необхідності її дослідження як процесу та результату. Виходячи з зазначеного, нами виділено нормативно-правовий, професійно-технологічний та особистісний критерії. Ми вважаємо, що базовим показником якості деонтологічної підготовки керівника навчального закладу на другому рівні вищої освіти є особистісна готовність до управлінської діяльності на основі усвідомлення професійного обов'язку та засвоєння норм професійної поведінки.

Висновки. Таким чином, основними характеристиками деонтологічної підготовки керівників навчальних закладів на другому рівні вищої освіти є: системна компонентність, що полягає у розробці складових системи деонтологічної підготовки, її системно-компонентної моделі; культуро-аксіологічна спрямованість, що виявляється в її гуманістичній зорієнтованості на ціннісне ставлення до людини як до носія свідомої деонтологічно

виправданої поведінки, яка є важливою умовою формування деонтологічної компетентності та здійснення успішної управлінської діяльності; практико-орієнтовна спрямованість, що відображається через компетентісний характер цілепокладання й результативності, дозволяє розглядати суб'єктів діяльності в цілісній системі деонтологічної підготовки, у межах якої вони набувають якостей, що визначають готовність до продукування управлінської поведінки на основі активно засвоєваних професійних норм; цільова спрямованість, що передбачає послідовність етапів

розробки та верифікації концепції деонтологічної підготовки керівників навчальних закладів на другому рівні вищої освіти.

Перспективи подальших досліджень ми вбачаємо в розробці структурно-компонентної моделі деонтологічної підготовки керівників навчальних закладів, визначенні критеріїв її ефективності, а також в обґрунтуванні її організаційно-методичних засад, що передбачає визначення організаційних умов, змісту, форм і методів деонтологічної підготовки керівників навчальних закладів на другому рівні вищої освіти.

Література

1. Бех Ю. В. Філософія управління соціальними системами : монографія / Ю. В. Бех ; Мін-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. – Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. – 623 с.
2. Васильєва М. П. Теоретичні основи деонтологічної підготовки педагога : дис... на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук : 13.00.04 / В. М. Петрівна. – Харків, 2004. – 430 с.
3. Вітвицька С. С. Педагогічна підготовка магістрів в умовах ступеневої освіти: теоретико-методологічний аспект: монографія / С. С. Вітвицька. – Житомир : Вид-во ЖДУ імені І. Франка, 2009. – 440 с.
4. Гончаренко С. У. Методологія як важливий складник наукового дослідження в педагогіці / С. У. Гончаренко, В. А. Кушнір // Неперервна професійна освіта: теорія і практика. – 2002. – Вип. 4 (8). – С. 15–24.
5. Дроботенко Ю. Б. Аспектный анализ понятия профессиональной подготовки в педагогическом вузе [Электронный ресурс] / Ю. Б. Дроботенко // Современные исследования социальных проблем. – 2015. – Режим доступа: <http://cyberleninka.ru/article/n/aspektnyy-analiz-ponyatiya-professionalnoy-podgotovki-v-pedagogicheskom-vuze> (дата звернення: 28.07.2017). – Назва з екрана. doi:10.12731/2218-7405-2015-12-6
6. Зайцев М. О. Європа як концепт / М. О. Зайцев // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. РОЗДІЛ II. Соціальна філософія та філософія історії. – 2014. – № 16. – С. 45–51.
7. Кушнір В. А. Системний аналіз педагогічного процесу: методологічний аспект : монографія / В. А. Кушнір; Кіровоград. держ. пед. унів. ім. В. Винниченка. – Кіровоград : Видавничий центр КДПУ, 2001. – 338 с.
8. Павлов В. І. Теоретико-методологічні засади застосування системного підходу в наукових дослідженнях / В. І. Павлов. – Донецьк : ТОВ «Лебідь», 2002. – 281 с.
9. Кремень В. Г. Філософія управління / В. Г. Кремень, С. М. Пазиніч, О. С. Пономарьов. – Харків : НТУ «ХПІ», 2008. – 524 с.
10. Освітологія: витоки наукового напрямку : монографія / За ред. В. О. Огнев'юка; Авт. кол.: В. О. Огнев'юк, С. О. Сисоєва, Л. Л. Хору́жа, І. В. Соколова, О. М. Кузьменко, О. О. Мороз. – Київ : ВП «Едельвейс», 2012. – 336 с.
11. Тихонов А. В. Социология управления / А. В. Тихонов. – Изд. 2-е, доп. и перераб. – Москва : «Канон+» РООИ «Реабилитация», 2007. – 472 с.
12. Трушников Т. Г. Системный подход в педагогике как инновационная основа формирования образовательного пространства [Электронный ресурс] / Т. Г. Трушников // Человек и образование. – 2006. – № 7. – Режим доступа: http://obrazovanie21.narod.ru/Files/2006_7_71_72.pdf (дата звернення: 28.07.2017). – Назва з екрана.

References

1. Bekh Ju. V. (2012). *Filosofija upravlinnja socialjnymy systemamy* [Philosophy of management of social systems]. Kyiv: Vyd-vo NPU imeni M. P. Draghomanova, 623 (ukr).
2. Vasylyjjeva M. P. (2004). *Teoretychni osnovy deontologichnoji pidghotovky pedaghogha: dys... doktora ped. nauk* [Theoretical principles of deontological training of the teacher]: Doctor's thesis. Kharkiv, 430 (ukr).
3. Vitvycjka S. S. (2009). *Pedaghoghichna pidghotovka maghistriv v umovakh stupenevoji osvity: teoretyko-metodologichnyj aspekt* [Pedagogical training of master students under the conditions of multilevel education: theoretical-methodological aspect]. Zhytomyr: Vyd-vo ZhDU imeni I. Franka, 440 (ukr).
4. Ghoncharenko S. U., Kushnir V. A. (2002). *Metodologhija jak vazhlyvyj skladnyk naukovogho doslidzhennja v pedaghoghici* [Methodology as an important component of scientific research in pedagogy]. *Neperervna profesijna osvita: teorija i praktyka*, 4(8), 15–24 (ukr).

5. Drobotenko Ju. B. (2015). Aspektnyj analiz ponjatija professional'noj podgotovki v pedagogicheskom vuze [Aspectual analysis of concept of professional training in pedagogical University]. *Sovremennye issledovanija social'nyh problem*. Available at: <http://cyberleninka.ru/article/n/aspektnyy-analiz-ponyatiya-professionalnoy-podgotovki-v-pedagogicheskom-vuze>. doi:10.12731/2218-7405-2015-12-6 (rus).
6. Zajcev M. O. (2014). Jevropa jak koncept [Europe as a concept]. *Naukovyj visnyk Skhidnojevropskogo nacionaljnogo universytetu imeni Lesi Ukrajinky. Rozdil II. Socialjna filosofija ta filosofija istoriji*, 16, 45–51 (ukr).
7. Kushnir V. A. (2001). Systemnyj analiz pedagogichnogo procesu: metodologichnij aspekt [Systematic analysis of the teaching process: methodological aspect]. Kirovohrad: Vydavnychij centr KDPU, 338 (ukr).
8. Pavlov V. I. (2002). Teoretyko-metodologichni zasady zastosuvannja systemnogo pidkhotu v naukovykh doslidzhennja [Theoretical-methodological bases of application of system approach in research]. Donecjk: TOV «Lebidj», 281 (ukr).
9. Kremenj V. Gh., Pazynich S. M., Ponomarjov O. S. (2008). Filosofija upravlinnja [Philosophy of management]. Kharkiv: NTU «KhPI», 524 (ukr).
10. Oghnev'juk V. O., Sysojeva S. O., Khoruzha L. L., Sokolova I. V., Kuzjmenko O. M. & Moroz O. O. (2012). Osvitologhija: vytoky naukovogho naprjama [Educology: the origins of the scientific direction]. V. O. Oghnev'juk (Ed.). Kyiv: VP «Edeljevs», 336 (ukr).
11. Tihonov A. V. (2007). Sociologija upravlennja [Sociology of management]. Moscow: «Kanon+» ROOI «Reabilitacija», 472 (rus).
12. Trushnikov T. G. (2006). Sistemnyj pohod v pedagogike kak innovacionnaja osnova formirovanija obrazovatel'nogo prostranstva [System approach in pedagogy as an innovative basis of formation of educational area]. *Chelovek i obrazovanie*, 7. Available at: http://obrazovanie21.narod.ru/Files/2006_7_71_72.pdf (rus).

КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ ДЕОНТОЛОГИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКИ РУКОВОДИТЕЛЕЙ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ НА ВТОРОМ УРОВНЕ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ

Задорожная-Княгницкая Ленина, кандидат педагогических наук, доцент, заведующая кафедрой педагогики и образования, Мариупольский государственный университет, пр-т Мира, 89-а, 87500 г. Мариуполь, Украина, zador_knyag@i.ua

В статье изложена концепция деонтологической подготовки руководителей учебных заведений на втором уровне высшего образования. Определена совокупность ее нормативно-правовых и теоретических основ, обоснованы аспекты деонтологической подготовки и соответствующие им группы профессиональных требований (нормативно-правовых, профессионально-технологических, лично-профессиональных), сформулированы ее цель и задачи в контексте выделенных аспектов. Раскрыты методологические основы конструирования содержания деонтологической подготовки (обоснованно парадигмальный пространство концепции, дана характеристика философских подходов к ее осуществлению). В рамках теоретического концепта определена система дефиниций, выходных параметров, оценок, которые положены в основу ее содержания и структуры, моделирования ее системы. Раскрыт практический концепт авторской концепции, предполагающий проверку эффективности структурно-компонентной модели деонтологической подготовки, определение соответствующих педагогических условий, критериев и показателей результата.

Ключевые слова: деонтологическая компетентность; конструкт; концепция деонтологической подготовки; образовательная парадигма; ядро концепции.

CONCEPTUAL BASIS OF DEONTOLOGICAL TRAINING OF HEADS OF EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS AT THE SECOND LEVEL OF HIGHER EDUCATION

Zadorozhna-Knyahnytska Lenina, PhD, Associate Professor, The head of the Chair of Pedagogy and Education, Mariupol State University, 89-a Myra Ave., 87500 Mariupol, Ukraine, zador_knyag@i.ua

The article presents the concept of deontological training of heads of educational establishments at the second level of higher education. The set of normative, legal and theoretical frameworks is defined, aspects of deontological training and relevant groups of professional requirements (legal, professional and technical, personal and professional) are grounded, its purpose and objectives in the context of selected aspects are formulated. The socio-cultural concept allowed to prove the need to develop the conception of deontological training of heads of educational establishments within the descriptive, normative and constructive approaches.

Methodological principles of designing of the content of deontological training are taken under consideration. It is mentioned that the professional training of such a specialist is carried out in the context of the paradigmatic synthesis, which is a stable and harmonious combination of humanistic, culturological, anthropological and humanitarian educational paradigms that form an effective environment of the formation of deontological readiness. The characteristic of the system, personal, axiological, competence, active, synergistic, deontological approaches to the implementation of deontological training of future managers in education is given.

Within the theoretical concept the system of definitions, output parameters, grades that are in the basis of the content and the structure and designing of its system is defined.

The practical concept of the author's conception that provides the control of the effectiveness of structural and component model of deontological training, identifying of appropriate educational conditions, criteria and outcome indicators are revealed.

Keywords: *conception of deontological training; construct; core concept; deontological competence; educational paradigm.*

Стаття надійшла до редакції 22.08.2017

Прийнято до друку 05.10.2017

УДК 378.147:347.78

Дана Сопова

ORCID iD 0000-0002-0814-6667

аспірант, викладач циклової комісії
з педагогічної освіти Університетського коледжу,
Київський університет імені Бориса Грінченка,
просп. Гагаріна, 16, 02094 м. Київ, Україна
d.sopova@kubg.edu.ua

ПОНЯТТЯ АКАДЕМІЧНОЇ ЧЕСНОСТІ: НАУКОВИЙ ДИСКУРС

У статті розкрито роль академічної чесності як складової феномену університетської освіти та професійної підготовки майбутніх фахівців; розглянуто сутність поняття академічної чесності, його змістове наповнення щодо формування компетентного студента і науковця; визначено ставлення до плагіату серед студентів-магістрантів і молодих учених. Автором розглядається збільшення чисельності порушень принципів академічної чесності в освітній діяльності українського академічного середовища. Європейська практика з розвитку академічної чесності у формуванні етичної компетентності у майбутніх педагогів розглядається як зразок для нашої держави стосовно подолання таких проблем академічної нечесності, як списування, плагіат, нелегітимне отримання оцінок.

Ключові слова: *академічна чесність; академічний обман; етичні якості; кодекс честі студента; прояви академічної нечесності; плагіат.*

Вступ. Однією із складових якості вищої освіти, підвищення конкурентної спроможності фахівця є відповідальність студента за результати освітньої діяльності. У цьому контексті академічна чесність є системоутворювальною характеристикою, яка впливає на формування етичних якостей майбутніх професіоналів, зокрема: відповідальності, сумління, порядності, довіри, справедливості, поваги. Можна констатувати, що масштаби поширення нечесної поведінки серед студентства, безвідповідальне ставлення до результатів освітньої діяльності знижують якість навчання та приводять до підготовки некомпетентних фахівців.

Вихідні положення теми статті відображені в Законах України «Про освіту» (1991), «Про загальну середню освіту» (1999), «Про вищу освіту» (№ 1187-2 від 01.07.2014), «Про авторське право і суміжні права» (2015), Національній доктрині розвитку освіти (2002), Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 р. (2013). На

основі аналізу проблеми формування академічної чесності студентів в університетах можна виокремити наукові роботи вітчизняних і зарубіжних дослідників. До вітчизняного блоку досліджень належать праці таких науковців як: М. Бахтіна, Р. Беланової, Н. Гапон, М. Гриньової, Д. Загірняка, О. Меньшова, Л. Півневої, Л. Рижак, В. Ромакіна, А. Сингаївської, О. Траверсе, О. Цокур, Т. Ярошенко, які в різний час досліджували загальнотеоретичні аспекти формування академічної чесності в європейській освіті. Зокрема, проблему формування академічної грамотності та етики студентів висвітлює О. Гужва; формування академічної чесності як чинника правового виховання студентської молоді вивчає Ю. Калиновський; проблему формування академічної чесності як сталої основи розвитку університету досліджують В. Банись, Т. Добко, В. Турчиновський, Т. Фініков; прояви академічної нечесності, правові аспекти боротьби із плагіатом розглядають такі науковці, як: